

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسایل ایدئولوژیک

الحاج داکتر امین الدین « سعیدی - سعید افغانی »
۱۳ جولای ۲۰۱۵

بسم الله الرحمن الرحيم

افطار و سحر در ماه مبارک رمضان

۱

خواننده محترم !

ماه مبارک رمضان با همه لحظات آن پر از معنویت خاصی است ، شام افطار رمضان، سحر های رمضان ، شب قدر رمضان ، نماز تراویح ونوافل وسایر عبادات در ماه رمضان از جمله ختم قرآن عظیم الشان همه وهمه ، لحظات پر معنویتی است که در این ماه مبارک وجود دارد .

در ماه پر برکت رمضان ، لحظات روزه دار از لحظات پر ارزشی شماریده می شود ، در این ماه ، هر لحظه انسان در آغوش پر لطف و رحمت خداوند با عظمت می باشد ، یکی از لحظات خوشایند ماه مبارک رمضان ، آذان شام و باز کردن روزه یا به اصطلاح لحظات افطار است .

هنگام افطار و لحظه باز کردن روزه، آن هم روزه ای که به امر پروردگار گرفته شده ، یکی از قشنگترین وفراموش ناشدنی ترین لحظات برای روزه دار محسوب می شود.

افطار

به معنای روزه گشادن، روزه شکستن، بازکردن روزه با خوردن غذا، رسیدن وقت روزه گشادن. (مصدر) افطار روزه گشادن روزه باز کردن را می گویند .

افطاری

(صفت اسم) طعام و خوراکی که به هنگام افطار می خورند .

وقت روزه :

وقت روزه فرضی ویا روزه شرعی، به حکم نص قرآن عظیم الشان از طلوع صبح صادق آغاز و تا غروب آفتاب ادامه می یابد .

چنانچه این حکم در (آیت ۱۸۷ سوره بقره) به زیبایی خاصی چنین بیان وفرمولبندی گردیده است : « وکلوا واشربوا حتی یتبین لکم الخیط الابيض من الخیط لاسود من الفجر ثم اتموا الصيام الی الیل » (تا آن وقت بخورید و

بنوشید که خط سفید از خط سیاه خوب نمایان و آشکار شود و باز روزه را تا اول شب به اتمام رسانید و آن را بگیریید.) ولی در کشور هائیکه آب الود اند و تعیین وقت در آن دشوار است فتوای شرعی علماء همین است که :
افطار به وقت محلی نزدیکترین کشور اسلامی باید صورت پذیرد .

روزه گرفتن در شب جواز نداشته ، چراکه خداوند (ج) شب را برای استراحت آفریده است : « **هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ**

الَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ » (سوره یونس آیت ۱۷۸)

همه مسلمانان در این مورد متفق القول اند که روزه بالای مسلمانان بر اساس نص قرآن عظیم الشان از فجر صبح تا غروب افتاب واجب است .

پروردگار با عظمت ما در آیت (سوره بقره) جزئیات این حکم را چنین فرمولبندی نموده است :

« **كُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبْيُنَّ لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ** » (بخورید و بنوشید ، تا این که نخ سفید (روشنی فجر) از نخ سیاه (تاریکی شب) برای شما، نمایان شود.)

از حکم این متبرکه به وضاحت تام معلوم می شود : که خوردن و آشامیدن از اول شب تا پدیدار شدن نخ سفید (روشنی فجر) از نخ سیاه (تاریکی شب) جواز داشته است .

روزه از چه وقت آغاز و چه وقت ختم می شود؟

در حدیثی از عدی بن حاتم آمده است :

« **قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ: « حَتَّى يَبْيُنَّ لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ (عَمَدَتْ إِلَى عِقَالِ أَسْوَدَ وَإِلَى عِقَالِ أَبْيَضَ فَجَعَلَتْهُمَا تَحْتِ وَسَادَتِي، فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ فِي اللَّيْلِ فَلَا يَسْتَبِينُ لِي فَعَدَوْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْتُ لَهُ ذَلِكَ فَقَالَ: «إِنَّمَا ذَلِكَ سَوَادُ اللَّيْلِ وَبَيَاضُ النَّهَارِ».** (بخاری: ۱۹۱۶)

(عدی ابن حاتم رضی الله عنه می گوید: وقتی که این آیت « **حَتَّى يَبْيُنَّ لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ** » نازل شد. يك طناب سیاه و يك طناب سفید را زیر بالشت خود گذاشتم. تمام شب به آنها نگاه می کردم ولی برای من قابل تشخیص نبودند. هنگام صبح، نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم رفتم و داستان را برایش قصه کردم. فرمود:
«منظور از نخ سیاه، تاریکی شب و منظور از نخ سفید، روشنی صبح است».

فاصله میان سحری و طلوع فجر :

در مورد فاصله میان سحری و طلوع فجر و این که فاصله زمانی آن چقدر می باشد باید به حکم این حدیث مراجعه کرد .
در حدیثی از زید بن ثابت (رضی الله عنه) روایت است : « **عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: تَسَحَّرْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ قُلْتُ: كَمْ كَانَ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالسُّحُورِ؟ قَالَ: قَدْرُ خَمْسِينَ آيَةً.** » (بخاری: ۱۹۲۱)
(زید بن ثابت رضی الله عنه می گوید: همراه رسول الله صلی الله علیه وسلم سحری خوردیم. سپس، آنحضرت صلی الله علیه وسلم برای نماز فجر، بلند شد. پرسیدیم: فاصله میان اذان صبح و سحری، چقدر بود؟ زید گفت: به اندازه ای که حدود پنجاه آیت خوانده شود.)

محدثین می نویسند که : قبل از نزول این آیت متبرکه، مسلمانان در ماه مبارک رمضان حتی در طول شب از خوردن و نوشیدن اباء می ورزیدند و مسلمانان قبل از رفتن به خواب نان شب را می خوردند و می خوابیدند، اگر احياناً در طول شب دوباره بیدار هم می شدند از خوردن و نوشیدن اباء می ورزیدند ، و آن را مخالف قوانین وضع شده ماه مبارک رمضان می دانستند.

ولی زمانی که آیت (۱۷۸ سوره بقره) «كُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ» نازل شد، به مسلمانان اجازه داده شد که می توانند در طول این مدت از خوردن و نوشیدن آنها استفاده نمایند و می توانند با زنان خویش زندگی زناشویی هم داشته باشند.

همچنان حکم دیگری که در این آیت متبرکه برای روزه داران بیان گردیده اینست که نهایت صیام این که تا به کدام وقت امساک باشند نیز واضح گردید. طوری که گفته شد: «ثُمَّ آتَمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ» (سپس روزه را تا شب تکمیل کنید.) می باشد.

امام فخر رازی: در تفسیر الکبیر مینویسد:

(مردم در فهم این آیت متبرکه که لیل یعنی شب چیست اختلاف رأی دارند. برخی انتهای روز را با اول روز مقایسه کرده اند، می گویند همانطوری که اول روز به ظاهر شدن علامه روشنی آفتاب است اول شب هم بر رفتن نشانه و روشنی آفتاب است) ولی برخی دیگر از مردم در این مورد هم اختلاف کرده اند طوری که می گویند: نا بودی سرخی از طرف مشرق نشانه غروب آفتاب و شب است.

شیخ قرطبی در تفسیر خویش می نوسد:

«اتموا الصیام» در آیت متبرکه، امر است اقتضای وجوب را می کند والی در «الی الیل» برای غایت است، لیل داخل در روز نیست چون لیل از جنس نهار «روز» نمی باشد پس خداوند شرط کرد اتمام روزه را تا آشکار شدن شب؛ چنانچه خوردن را جایز کرده تا روز آشکار شود.

یادداشت ضروری:

طوری که در فوق هم یاد آور شدیم: تطبیق این حکم که در آیت متبرکه بیان شد در کشور هائیکه آبر الود اند و تعیین وقت در آن سرزمین ها دشوار است (به خصوص کشور های اروپائی) فتوای علمای جهان اسلام همین است که مسلمانان این کشورها و سرزمین ها باید افطار روزه خویش را مطابق افطار نزدیکترین کشور اسلامی تنظیم بدارند. هکذا در این تعداد از کشورها، مراکز اسلامی وجود داشته و مطابق رهنمود های کمپیوتری جنتری های افطاری و سحری را برای مسلمانان مقیم این کشورها ترتیب داده که تقریباً این مشکل برای اتباع مسلمان حل گردیده است. نقطه دومی را که قابل تذکر می داند اینست: در دین مقدس اسلام: روزه گرفتن از طرف شب جواز نداشته پروردگار ما شب را برای استراحت آفریده است.

قرآن عظیم الشان در مورد با تمام صراحت بیان فرموده: «هو الذی جعل لکم اللیل لتسکنوا فیه والنهار مبصراً ان فی ذالک لآیات لقوم یسمعون» (یونس آیت ۱۷۸).

سحری، برکت دارد ولی واجب نیست:

در حدیثی از آنس بن مالک رضی الله روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است: «تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَهَةً». (بخاری: ۱۹۲۳) «سحری بخورید زیرا در خوردن سحری، خیر و برکت نهفته است».

در مورد اینکه سحری خوردن شرط صحت روزه است یا خیر؟

در جواب باید گفت: سحری خوردن شرط برای روزه گرفتن نیست بلکه سحر خیزی از جمله سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم می باشد.

ولی نباید فراموش کرد که قاعده کلی در دین مقدس همین است که این دین با عظمت می خواهد عبادت را بر پیروان خویش آسان بگرداند و پیروان خویش را به آسان سازی عبادت ترغیب و تشویق نماید. از جمله آسان گیری عبادت رمضان مسأله تأخیر در سحر و عجله در افطار در ماه مبارک رمضان می باشد.

بنابراین بر مسلمانان روزه دار مستحب است که در وقت سحری به پا خیزند و حداقلی غذا به نام سحری تناول فرمایند و لو که یک دانه خرما، شیر و یا هم آب باشد، روزه دار به این عمل خویش در جنب این که از یک طرف بر سنت پیامبر صلی الله علیه و سلم عمل نموده از جانب دیگر بیدار شدن در سحری فائده معنوی برای شخصی روزه دار می باشد، و آن این که قبل از طلوع فجر بیدار می گردد، و لحظات چندی را در عبادت پروردگار خویش سپری می نماید، لحظاتی که پروردگار با عظمت ما در وقت سحر، رحمت خویش را بر بندگان خویش نازل و دعا های آنان را مستجاب و استغفار کنندگان را مورد مغفرت قرار می دهد.

فضیلت افطار و سحری «پس شب»:

پیامبر صلی الله علیه و سلم فرموده است: «سه امر از جمله اخلاق پیامبرانه می باشند: «تأخیر در سحری، تعجیل در افطار، در نماز دست راست را بر چپ گذاشتن» پیامبر اسلام می فرماید: «سحری بخورید، زیرا در خوردن سحری برکت است: برای روزه گرفتن روزه دار از خوردن سحری کمک بگیرد و برای قیام لیل (تهجد) از خوابیدن بعد از ظهر کمک حاصل کنید.»

خواهران و برادران متدین!

ضرورت فوری جسم روزه دار در هنگام افطار به دست آوردن یک منبع انرژی به شکل گلوکوز برای هر سلول زنده به خصوص سلولهای مغز و اعصاب می باشد.

بنابراین برای روزه دار مستحب است که با خرما و آب میوه یا شیر که منابع خوب قند هستند افطار نماید. از لحاظ صحت هنگام افطار خوردن سه دانه خرما، یک گلیاس آب میوه، سوپ سبزیجات به منظور حفظ تعادل قند، آب و مایعات بدن توصیه می شود.

طوری که قبلاً یاد آور شدیم برای روزه دار مستحب است که با خرمای تازه افطار کند و در صورت عدم موجودیت آن با آب افطار نماید و در زمستان می تواند با خرمای خشک و در صورت عدم موجودیت آن با آب افطار کند تا معده آماده گردیده و غذائی را که بعداً خورده می شود بتواند بهتر هضم نماید.

پس از آن که روزه دار با خرما یا آب و غیره افطار کرد نماز شام را ادا نموده و بعد از آن غذا می خورد و پیامبر صلی الله علیه و سلم فرموده است: «إذا أفطر أحدكم فليفطر على تمر، فإن لم يجد فليفطر على ماء فانه طهور». «چون افطار کند یکی از شما پس افطار کند با خرما، پس چون نیافت پس افطار کند با آب زیرا پاک کننده است» (حدیث متفق علیه)

همچنان در حدیث احمد و ابو داوود که دارای عین مفهوم می باشد آمده است:

«عن أنس بن مالك قال: كان النبي صلى الله عليه وسلم يفطر على رطبات قبل أن يصلّي، فإن لم يكن رطبات فتمرات، فإن لم يكن تمرات حسا حسوات من ماء.»

ولی نباید فراموش کرد که حتمی و به اصطلاح واجبی نیست که روزه دار حتماً روزه خویش را به خرما افطار نماید، در صورت عدم موجودیت خرما، روزه دار می تواند به هر چیزی که در امکانش باشد، روزه خویش را افطار نماید و در حکم «أن يفطر على ما يشاء من الطيبات» شامل می گردد.

ولی طوری که یاد آور شدیم : برای روزه دار عجله در افطار و تأخیر در سحری افضل می باشد زیرا پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است : « لا تزال أمتی بخیر ما أخرجوا السحور وعجلوا الفطور ». « همیشه امت من به خیر باشند تا وقتی که به تأخیر اندازند سحری را و شتاب کنند در افطار ».

معیار و ملاک اصلی برای شروع و جواز افطار:

در حقیقت غروب آفتاب ، چنان که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هَهُنَا وَأَدْبَرَ النَّهَارُ مِنْ هَهُنَا وَعَرَبَتِ الشَّمْسُ فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ» بخاری (۱۹۵۴) و مسلم (۱۱۰۰). یعنی: هر گاه شب از این سمت (مشرق) شروع شود و روز از این سمت (مغرب) به پایان برسد و آفتاب نیز غروب کند وقت افطار روزه دار فرا رسیده است.

از طرف دیگر یکی از سنتهای نبوی در امر روزه اینست که در افطار آن تعجیل شود، چنان که از سهل بن سعد روایت شده که گفت:

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «لا يزال الناس بخير ما عجلوا الفطر». (بخاری: ۱۹۵۷) یعنی: «مردم تا زمانی در خیر، بسر میبرند که در افطار نمودن، عجله کنند». (یعنی بلا فاصله پس از غروب آفتاب، افطار نمایند). این عبدالر رحمة الله می گوید:

«از جمله سنت (نبوی) تعجیل در افطار و تأخیر در سحری است، و تعجیل باید پس از اطمینان از ناپدید شدن آفتاب باشد، و برای کسی که شک دارد که آیا آفتاب ناپدید شده یا خیر؟ جایز نیست افطار کند، زیرا (عبادت) فرض به یقین نیاز دارد و جز با یقین خارج نمی گردد». (التمهید) (۲۱ / ۹۷ ، ۹۸) .

دعای افطار :

طوری که می فهمید که دعا مغز عبادت است و انسان در طول زندگی خویش باید از فهم عالی دعا غافل نگردد بخصوص در ماه مبارک رمضان ولی به تأسف باید گفت که برخی از روزه داران در هنگام افطار نسبت عجله بیشتر حتی در به جای آوردن دعا هم غفلت می ورزند .

سنت پیامبر صلی الله علیه وسلم است که : روزه دار افطار خویش را با دعا آغاز نماید ، طوری که در دعای افطار فضیلت زیادی نهفته است و روزه دار نباید فراموش کند که او از جمله کسانی است که دعای او مورد استجاب قرار می گرد .

در حدیثی از انس بن مالک رضی الله عنه روایت شده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است : «دعای سه شخص بی جواب نمی ماند: دعای پدر و مادر، دعای روزه دار و دعای مسافر». (احمد آن را روایت کرده و البانی آن را صحیح دانسته است).

از جمله دعاهای صحیح در این باره این دعای رسول الله صلی الله علیه وسلم به هنگام افطار است که ایشان می فرمود:

«ذهب الظمأ و ابتلت العروق و ثبت الأجر ان شاء الله» (صحیح سنن ابی داوود). «تشنگی برطرف شد و رگ ها سیراب شدند و اجر به خواست خداوند نوشته شد».

ادامه دارد